Valiokunnan mietintö PeVM 5/2019 vp─ LJL 2/2019 vp

Perustuslakivaliokunta

Lepäämässä oleva ehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta (HE 320/ 2018 vp)

JOHDANTO

Vireilletulo

Lepäämässä oleva ehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta (HE 320/2018 vp) (LJL 2/2019 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö
- budjettineuvos Petri Syrjänen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Filip Kjellberg, valtiovarainministeriö
- valtiovarainministeri Mats Perämaa, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- hallituksen muodostaja Veronica Thörnroos, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- hallinto- ja kehityspäällikkö Dan E Eriksson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- rahoituspäällikkö Conny Nyholm, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- vanhempi oikeusasiantuntija Niclas Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti, oikeuskanslerinvirasto

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta mietinnön PeVM 12/2018 vp.

LEPÄÄMÄSSÄ OLEVA EHDOTUS

Lepäämään hyväksytyn lakiehdotuksen mukaan Ahvenanmaan itsehallintolakia muutetaan siten, että säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta pääosin uudistetaan. Lisäksi säännöksiin tehdään eräitä lakiteknisiä ja vähäisiä terminologisia muutoksia. Ehdotus rakentuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä sovittuun ratkaisuun Ahvenanmaan maakunnan taloudesta ehdotettavasta sääntelystä.

Valmis
5.0

Valiokunnan mietintö PeVM 5/2019 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Vuoden 2018 valtiopäivillä antamassaan mietinnössä PeVM 12/2018 vp perustuslakivaliokunta on esittänyt ne syyt, joiden nojalla valiokunta puolsi lepäämässä olevan ehdotuksen hyväksymistä. Valiokunta totesi, että ehdotus itsehallintolain muuttamisesta rakentuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä sovittuun ratkaisuun Ahvenanmaan maakunnan taloudesta ehdotettavasta sääntelystä. Valiokunta totesi myös, että itsehallintolain muutos muodostaisi toteutuessaan sellaisen asianmukaisen sääntelyn verohyvityksen poistuman kompensoimisesta, jota valiokunta edellytti maakunta- ja sote-uudistusta koskevassa lausunnossa (PeVL 26/2017 vp, s. 75).

Perustuslakivaliokunta on edelleen lakiehdotuksen hyväksymisen kannalla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lepäämään hyväksyttyä lakiehdotusta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 320/2018 vp) uudistuksen taloudellisia vaikutuksia on arvioitu silloin vireillä olleen maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kannalta. Sanottua uudistusta koskevien lakiehdotusten rauettua arviointitilanne on osin muuttunut. Valiokunta pitää perusteltuna, että itsehallintolain maakunnan taloudenhoitoa koskevat säännökset uudistetaan hallituksen esityksessä HE 320/2018 vp tarkoitetulla tavalla. Valiokunta ehdottaa sen vuoksi, että eduskunta hyväksyy lausuman itsehallintolaissa säädetyn tasoitusperusteen muuttamisesta *(Valiokunnan lausumaehdotus)*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Perustuslakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana lepäämässä olevaan ehdotukseen LJL 2/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. ***(Valiokunnan lausumaehdotus)***

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivytyksettä esityksen Ahvenanmaan itsehallintolain 47 §:n 1 momentissa säädetyn tasoitusperusteen muuttamisesta 0,47 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien.

Valiokunnan mietintö PeVM 5/2019 vp

Helsingissä 10.12.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Mats Löfström r
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Tuula Väätäinen sd
varajäsen Johannes Koskinen sd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Matti Marttunen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

VASTALAUSE

Perustelut

Maaliskuussa 2019 päättyneen maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelu ollaan aikeissa käynnistää uudelleen. Valmistelussa otetaan huomioon edellisten vaalikausien valmistelu.

Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta perusteluiden mukaan tavoitteena on, että maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvän rahoitusuudistuksen vaikutus Ahvenanmaan taloudelliseen asemaan olisi mahdollisimman neutraali ja että nykyisestä tasoitusjärjestelmästä verotasoituksen sisältävään tasoitusjärjestelmään siirtyminen valtion talousarvion kannalta kustannusneutraalisti tarkoittaisi tasoitusperusteen suuruuden olevan 0,42 prosenttia (HE 320/2018 vp, s. 8, 11). Hallituksen esityksessä on tästä huolimatta kuitenkin päädytty esittämään tasoitusperusteen tasoksi 0,45 prosenttia. Kyseessä on tilanne, jossa maakunta- ja sote-uudistuksen etenemiseksi on haluttu suostua ns. ylikompensaatioon.

Tahtotila viedä maakunta- ja sote-uudistusta eteenpäin ilmenee valtioneuvoston yleisistunnossa 6.2.2019 istuntopöytäkirjaan merkitystä valtioneuvoston yhteisestä ponnesta, jonka mukaan hallituksen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmistelun lisäksi oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maku-uudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset, vaikka tällainen ratkaisu ei erillisenä olisi hyväksyttävissä. Sote- ja maku-uudistuksen toteutuminen luo näin oikeudellisen ja yhteiskunnallisen tarpeen esitetylle hallituksen esitykselle.

Alkuperäinen ajatus kompensoida Ahvenanmaan maakunnalle maku- ja sote-uudistuksesta aiheutuvia tulojen menetyksiä on siten muuttunut. Ehdotettu 0,45 prosentin suuruinen tasoitusperuste johtaa Ahvenanmaalle suoritettavaan ylikompensaatioon. Edellytyksiä lain hyväksymiselle ei siksi ole.

Tässä yhteydessä on syytä vielä huomata, että valtiovarainministeriöllä on valmius esitellä hallituksen esitys laiksi Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen muuttamisesta 0,47 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien. Vallitsevissa sote-olosuhteissa mitään perusteita maakunnan perusrahoituksen nostamiselle ei kuitenkaan ole. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä haluaa siksi vielä huomauttaa, ettei hallituksella näin ollen myöskään ole perusteita antaa mainittua esitystä Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasoitusperusteen korottamisesta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään,

että valiokunnan lausumaehdotus hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma. ***(Vastalauseen lausumaehdotus)***

Valiokunnan mietintö PeVM 5/2019 vp
Vastalause

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa viivytyksettä esityksen Ahvenanmaan itsehallintolain 47 §:n 1 momentissa säädetyn tasoitusperusteen muuttamisesta 0,42 prosenttiin vuoden 2021 alusta lukien.

Helsingissä 10.12.2019

Olli Immonen ps
Jukka Mäkynen ps